

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ, МЕТОДОЛОГІЧНІ
ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ
СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ,
ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ТА ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ**

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
Кафедра соціальної філософії, філософії освіти
та освітньої політики

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

***«КОНЦЕПТУАЛЬНІ, МЕТОДОЛОГІЧНІ
ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ
СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ,
ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ТА ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ»***

24 квітня 2019 року

м. Київ
2019

ДИСКУСІЙНА ПАНЕЛЬ 3:

Тема: Розвиток державно-громадської моделі управління в освіті України на сучасному етапі державотворення

Павлова К.А., доцент кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, кандидат юридичних наук

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ АКТИВНОСТІ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

В статті досліджується процес формування явища громадської активності в умовах становлення громадянського суспільства та сучасних трансформаційних викликів розвитку людства. Аналізуються суспільно-політичні, ідеологічні та психологічні умови та чинники, які забезпечують реалізацію власних цілей та інтересів громадян стосовно суспільного життя в країні.

Ключові слова – активність особистості, соціальна активність, громадська активність, громадянське суспільство, правова свідомість.

В сучасних трансформаційних процесах, що проходять в Україні та світі, питання розвитку громадської активності мають особливе значення, так як визначаючи подальші шляхи цивілізаційного розвитку в глобальному вимірі. Останні події десятиліть суспільно-політичного життя незалежної України яскраво засвідчили, що формування громадської культури є фундаментальною проблемою у процесі подолання наслідків епохи тоталітарної системи і становлення правової держави.

Також професор Рибалко В. в своїх останніх роботах щодо суспільно-політичної кризи в Україні, досліджує феномен громадської активності як антитезу громадського протистояння, безправ'я та анархії. Наголошує на першочергову необхідність формування громадської культури та свідомості через напрацювання та розкриття якостей психологічної зрілості та духовної мудрості на всіх рівнях суспільства [5].

За висновками професора В. Вашкевича у дослідженнях феномену формування історичної свідомості, «проблема подальшого розвитку країн різного походження полягає у побудові інформаційного, відкритого та самодостатнього для подальшого розвитку суспільства» [1, с. 166].

З огляду на актуальність та глибину проблеми формування громадської активності в нових соціально-економічних умовах - формуванні глобального громадянського суспільства та становлення взаємозалежних

зв'язків держав по всьому світу, її дослідження має міждисциплінарний зміст – філософський, правовий, політологічний, психологічний, педагогічний, та постійно розглядається вітчизняними та зарубіжними вченими в різних наукових спеціальностях.

Розвиток громадської активності у нових глобальних соціальних умовах досліджується сучасними вітчизняними науковцями, в тому числі в останніх працях В. Андрущенко, В. Беха, В. Вашкевича, А. Гусевої, Г. Зеленько, О. Івченко, А. Колодій, Н. Нижник, В. Омелько, В. Равцева, Ф. Рудич, Є. Рябенко, В. Федоренко та ін.

Неодмінною умовою для подальших наукових досліджень цього складного феномену, на наш погляд, є розуміння зв'язку державно-політичних, соціально-економічних, ідеологічних та психологічних факторів, які формують психологію сприйняття та позитивну динаміку проявів громадської активності в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні, що стало основною метою цієї статті.

При дослідженні ми розглядаємо явище громадської активності як складовим елементом соціальної активності особистості, так як останнє включає в себе різні компоненти та прояви активної життєдіяльності людини, які збігаються з основними сферами життя – соціально-політична, економічна, сімейно-побутова, професійна, творча, спортивна тощо.

Громадська активність, за висновками вітчизняних науковців, є складним феноменом, самостійною формою соціальної активності особистості. Вона передбачає активні громадські дії особистості - суб'єкта суспільних відносин, спрямовані на перетворення і вдосконалення самої особистості та навколишньої суспільної дійсності [2].

Ми визначили явище громадської активності як виду соціальної активності – за яким особа свідомо, цілеспрямовано, ініціативна та відповідально встановлює суспільні зв'язки для виконання своїх громадянських прав та обов'язків щодо розвитку держави, громадянином якої вона є, піклується про існування в суспільстві економічних, соціальних та морально-культурних факторів, які від неї залежать, що базується на її соціальних інтересах, внутрішніх потребах та цінностях. [4, с. 139].

Можна стверджувати, що цей прояв людського буття сформувався з цивілізаційним розвитком людства, з зародженням суспільних ідей та принципів гуманізму та толерантності, рівності та справедливості. Та попри активне розповсюдження цих принципів більше ніж п'ять століть, рівень сформованості свідомої та сталої громадської активності в світі загалом, залишається в дуже низьких показниках. Тому дослідження зовнішніх умов, створених державою, в яких формується громадянська позиція її населення, є, на нашу думку, необхідним для розуміння основних чинників формування особистісних якостей її носіїв та наслідків її деформації.

Варто відмітити, що громадська активність формується на певному етапі розвитку людства – з появою інституту громадянства – усталений правовий взаємозв'язок між людиною і державою, де обидві сторони мають взаємні права та обов'язки, визначені Конституцією й законами України.

Правовий статус громадянина передбачає існування у особистості сформованих навичок, знань та дій щодо підтримки різноманітних зав'язків з державою. Їх формування є складним та довготривалим процесом, який відбуваються через різні соціальні зв'язки та сфери – сімейні, освітянські, релігійні, політичні та інші, через які у особистості поступово формується розуміння себе як члена суспільства, який впливає на його майбутнє, отже має обов'язок долучатись до його вибудовування та наповнення.

Спеціалісти відмічають, що виконання людиною громадянських прав, свобод та обов'язків має спиратися на наявність у особи «громадянської «свідомості» характерними рисами якої є здатність поважати існуючі у суспільстві норми й імперативи, дотримуватись їх, визнавати та шанувати суспільні авторитети, виконувати обов'язки, які покладені на нього громадою», виявляти «громадянську культуру, визначальною рисою якої є законослухняність» [2].

Тому ми виділяємо явище громадської активності як особливої форми соціальної активності, при якій особа діє саме як громадянин певної держави, виходячи зі свого зазначеного в чинному законодавстві правового статусу, розуміючи мету, завдання, соціальну на особистісну корисність від цієї діяльності – громадянську свідомість.

Також, на наш погляд, явище громадської активності, яка притаманна психологічно здоровій людині та несе для неї позитивний особистісний розвиток, може існувати тільки в демократичній, соціальній, правовій державі, яка виконує зазначені принципи в своїй політиці.

Відмітимо, що в умовах глобалістичних загроз та розповсюдження екстремістської культури, «активність», на жаль, надто часто стала носити руйнуючий характер для соціального середовища певної країни та навіть світу. Воєнні, міжрасові, релігійні конфлікти з вже невраховною на сьогодні кількістю жертв, часто дуже вдало маскуються під «громадським обов'язком» та «державним інтересом», що нівелює прописані цінності демократії та глобальну безпеку світу.

Тому можна відзначити, що наявність громадської активності в певній державі, її сутність, особистісна та суспільна цінність, а також глобальні наслідки від неї, є найточнішим показником етапу та рівню розвитку цієї держави, стратегії та тактики її зовнішньої та внутрішньої політики, справжньої мети режиму та рівня самовизнання своєї ролі в історії людства.

Окрім цього, сутність та наслідки перетворень від громадської активності, на наш погляд, дуже помітно пов'язані зі станом громадянського суспільства в країні, а також умов для його безперешкодного формування та розвитку, в тому числі на глобальному рівні.

Сучасні науковці виділяють основні історичні передумови процесу формування громадянського суспільства: індивід, який має фундаментальні, легальні громадянські права та свободи; існування вільних від державного втручання «зон», в яких створюються інститути громадянського суспільства; формалізована законність, свобода підприємництва,

публічність та прозорість; наявність у суспільстві прагнення злагоди, толерантності та взаємоповаги [3, с.14].

Крім того, в умовах глобалізації сучасні дослідники пропонують говорити про глобальне громадянське суспільство, в якому є такі ознаки трансформаційного розвитку людства, як вільні відносини між суб'єктами недержаних громадських утворень, поцінування громадянських прав і прав націй вище за глобальні угоди та національні закони та інші [3, с.25].

Спиратися на зазначені висновки, *явище «громадянське суспільство» ми визначаємо як особливий стан, в якому створено умови (політичні, економічні, соціальні, психологічні, морально-культурні, освітні тощо) для реалізації різноманітних потреб й інтересів індивідів, забезпечуються можливості прояву кожній особистості своїх індивідуальних потреб для здорового психологічного, фізичного, економічного розвитку, прояву та захисту своїх природних та громадянських прав і свобод [4, с.141].*

Джерела:

1. Вашкевич В. М. Історична свідомість як складова суспільної свідомості. Гілея. Історія. Політологія. Філософія: науковий вісник: збірник наукових праць. Київ: Вид-во УАН ТОВ "НВП "ВІР". 2008. Вип. 14. С. 164-175.

2. Гусєва А.В. Психологічні чинники готовності особистості до громадської активності. Автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.01. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. 2009. 19 с.

3. Івченко О.Г. Людина в структурі громадянського суспільства: філософія ідентичності. Київ : Знання України, 2013. – 379 с.

4. Павлова К.А. Соціальні чинники формування громадської активності в умовах становлення громадянського суспільства в Україні. Гілея: науковий вісник. Київ : «Гілея», 2018. – Вип. 139 (12). Ч. 2. Філософ.науки. С.138-142.

5. Рибалка В.В. Психологічні передумови розвитку громадянського суспільства і особистості громадянина. Психологія і особистість. Київ. 2017. № 2 (12). С. 50–61.

The article deals with the phenomenon of the formation of a civic activity phenomenon in the conditions of the emergence of a civil society and modern transformational challenges to the development of humanity. The necessary socio-political, ideological and psychological conditions and factors through which citizen ensure the realization of their own goals and interests in public life in the country are analyzed.

Keywords: *personality activity, social activity, civic activity, civil society, legal consciousness.*